

SUN'IY INTELEKTNING JAMIYAT RIVOJIDAGI O'RNI

Andijon Davlat chet tillari instituti

Nizomidinova Bibixojar Sirojiddin qizi

Ilmiy maslahatchi: Xomidova Malohatxon

Annotatsiya: Mazkur maqolada sun'iy intellekt texnologiyalarining zamonaviy jamiyat rivojidadagi o'rni, uning iqtisodiy, ijtimoiy, madaniy va texnologik jarayonlarga ta'siri tahlil qilinadi. Shuningdek, sun'iy intellektning istiqbollari, afzalliklari va yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolari ilmiy nuqtai nazardan ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, raqamli iqtisodiyot, innovatsiya, avtomatlashtirish, texnologik taraqqiyot, jamiyat rivoji.

Аннотация: В данной статье анализируется роль технологий искусственного интеллекта в развитии современного общества, а также их влияние на экономические, социальные, культурные и технологические процессы. Кроме того, с научной точки зрения рассматриваются перспективы, преимущества и возможные проблемы, связанные с искусственным интеллектом.

Ключевые слова: искусственный интеллект, цифровая экономика, инновации, автоматизация, технологическое развитие, развитие общества.

Abstract: This article examines the role of artificial intelligence technologies in the development of modern society, as well as their impact on economic, social, cultural, and technological processes. It also explores, from a scientific perspective, the prospects, advantages, and potential challenges of artificial intelligence.

Keywords: artificial intelligence, digital economy, innovation, automation, technological development, societal development.

XXI asrni axborot texnologiyalari asri deb atash mumkin. Ayniqsa, so'nggi yillarda sun'iy intellekt (SI) texnologiyalarining jadal rivojlanishi jamiyatning barcha sohalariga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Sun'iy intellekt inson tafakkuriga xos bo'lgan o'rganish, tahlil qilish, qaror qabul qilish kabi funksiyalarni bajarishga qodir bo'lgan tizimlar majmuasidir.

Bugungi kunda sun'iy intellekt nafaqat ilmiy tadqiqotlar yo'nalishida, balki iqtisodiyot, tibbiyot, ta'lim, sanoat va davlat boshqaruvi tizimlarida ham keng qo'llanilmoqda. Shu sababli, uning jamiyat rivojidadagi o'rnini chuqur o'rganish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Sun'iy intellekt tushunchasi ilk bor XX asr o'rtalarida ilmiy muomalaga kiritilgan bo'lib, dastlab u nazariy konsepsiya sifatida qaralgan. Vaqt o'tishi bilan kompyuter texnologiyalarining rivojlanishi natijasida SI amaliy ahamiyat kasb eta boshladi.

Sun'iy intellekt rivojlanishini quyidagi bosqichlarga ajratish mumkin:

1. **Dastlabki bosqich (1950–1980-yillar)** – nazariy modellar va algoritmlar yaratilgan davr.
2. **Ekspert tizimlar davri (1980–2000-yillar)** – muayyan sohalarda qaror qabul qilish tizimlari ishlab chiqilgan.
3. **Ma'lumotlarga asoslangan davr (2000-yildan hozirgacha)** – katta hajmdagi ma'lumotlar va mashinaviy o'rganish usullari keng qo'llanila boshlandi.

Hozirgi bosqichda esa chuqur o'rganish (deep learning) va neyron tarmoqlar SI rivojining asosiy yo'nalishiga aylangan. Sun'iy intellekt iqtisodiyotning barcha tarmoqlarida samaradorlikni oshirishga xizmat qilmoqda. Ayniqsa, ishlab chiqarish jarayonlarining avtomatlashtirilishi mehnat unumdorligini sezilarli darajada oshirdi.

1. Raqamli iqtisodiyot shakllanishi

Sun'iy intellekt raqamli iqtisodiyotning asosiy drayverlaridan biri hisoblanadi. U quyidagi imkoniyatlarni yaratadi:

- katta hajmdagi ma'lumotlarni tezkor tahlil qilish;
- biznes jarayonlarini optimallashtirish;
- xarajatlarni kamaytirish.

2. Mehnat bozori transformatsiyasi

SI natijasida ayrim kasblar yo'qolib borayotgan bo'lsa, yangi kasblar paydo bo'lmoqda. Masalan:

- data-analitiklar,
- SI muhandislari,
- algoritm ishlab chiquvchilar.

3. Innovatsion rivojlanish

Sun'iy intellekt innovatsiyalarni tezlashtiradi. Startaplar va texnologik kompaniyalar yangi mahsulot va xizmatlarni yaratishda SI imkoniyatlaridan keng foydalanmoqda.

Sun'iy intellektning ijtimoiy sohalarga ta'siri

1. Ta'lim tizimi

Sun'iy intellekt ta'lim jarayonini individuallashtirish imkonini bermiqda. Talabalar bilim darajasiga mos ravishda o'quv materiallari taqdim etilishi mumkin.

Afzalliklari:

- masofaviy ta'limni rivojlantiradi;
- o'qitish sifatini oshiradi;
- bilimlarni baholashni avtomatlashtiradi.

2. Tibbiyot

SI tibbiyotda diagnostika aniqligini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Masalan:

- kasalliklarni erta aniqlash;

- davolash jarayonlarini optimallashtirish;
- tibbiy tasvirlarni tahlil qilish.

3. Ijtimoiy xizmatlar

Davlat boshqaruvida SI:

- fuqarolarga xizmat ko‘rsatishni tezlashtiradi;
- byurokratik jarayonlarni kamaytiradi;
- qaror qabul qilish samaradorligini oshiradi.

Sun‘iy intellektning texnologik taraqqiyotdagi o‘rni

Sun‘iy intellekt boshqa texnologiyalar bilan integratsiyalashgan holda yanada katta imkoniyatlar yaratmoqda. Jumladan:

- **Internet of Things (IoT)** bilan birgalikda aqlli tizimlar rivojlanmoqda;
- robototexnika sohasida SI asosiy boshqaruv elementi hisoblanadi;
- transport tizimlarida avtonom boshqaruv texnologiyalari joriy etilmoqda.

Bu esa “aqlli shaharlar” konsepsiyasining rivojlanishiga xizmat qilmoqda.

Sun‘iy intellektning salbiy jihatlari va muammolari

Har qanday texnologiya kabi sun‘iy intellekt ham muayyan xavf va muammolarni yuzaga keltiradi.

1. Ishsizlik muammosi

Avtomatlashtirish natijasida ko‘plab an‘anaviy kasblar yo‘qolib borishi mumkin.

2. Axborot xavfsizligi

SI tizimlari orqali:

- shaxsiy ma‘lumotlar xavf ostida qolishi,
- kiberjinoyatlar ko‘payishi ehtimoli mavjud.

3. Etik muammolar

Sun‘iy intellekt qarorlarining adolatliligi, shaffofligi va nazorat qilinishi dolzarb masalalardan biridir.

4. Texnologik qaramlik

Jamiyatning texnologiyalarga haddan tashqari bog‘lanib qolishi inson tafakkurining sustlashishiga olib kelishi mumkin.

Sun‘iy intellektning istiqbollari

Kelajakda sun‘iy intellekt quyidagi yo‘nalishlarda yanada rivojlanishi kutilmoqda:

- to‘liq avtomatlashtirilgan ishlab chiqarish tizimlari;
- aqlli transport va logistika tizimlari;
- shaxsiylashtirilgan tibbiyot;
- global muammolarni hal etishda SI dan foydalanish (iqlim o‘zgarishi, resurslar taqchilligi va boshqalar).

Sun‘iy intellekt insoniyat hayot sifatini yaxshilashda muhim omil bo‘lib qoladi.

Sun'iy intellekt zamonaviy jamiyat rivojining ajralmas qismi hisoblanadi. U iqtisodiy o'sish, ijtimoiy taraqqiyot va texnologik innovatsiyalarni jadallashtirishda muhim rol o'ynamoqda. Shu bilan birga, uning salbiy oqibatlarini oldini olish uchun huquqiy, etik va ijtimoiy mexanizmlarni takomillashtirish zarur.

Kelgusida sun'iy intellektdan oqilona foydalanish orqali barqaror va innovatsion jamiyatni shakllantirish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Russell S., Norvig P. *Artificial Intelligence: A Modern Approach*.
2. Brynjolfsson E., McAfee A. *The Second Machine Age*.
3. Schwab K. *The Fourth Industrial Revolution*.
4. Bostrom N. *Superintelligence*.
5. O'zbekiston Respublikasi raqamli rivojlanish strategiyasi hujjatlari.
6. Zamonaviy ilmiy maqolalar va tahliliy manbalar